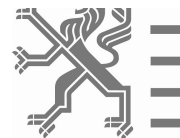

Aanvraag van de opname in de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

KE-CE-007-110419

Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Kunsten en Erfgoed

Afdeling Erfgoed

Arenbergstraat 9, 1000 BRUSSEL

Tel. 02 553 68 68 – Fax 02 553 69 69

E-mail: marina.laureys@cjism.vlaanderen.be

Website: www.kunstenenerfgoed.be

In te vullen door de
behandelende afdeling

ontvangstdatum

Waarvoor dient dit formulier?

Met dit formulier stelt u zich kandidaat om een element van immaterieel cultureel erfgoed voor te dragen voor opname in de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Aan wie bezorgt u deze aanvraag?

U kunt dit formulier zowel op papier als digitaal indienen:

- Vul het formulier elektronisch in, druk het af, en stuur het ondertekend in **twee exemplaren** naar het adres bovenaan op dit formulier, t.a.v. Marina Laureys, afdelingshoofd.
- Stuur het digitale exemplaar via e-mail naar cultureelerfgoed@vlaanderen.be of bezorg het op cd-rom.

Wie is de contactpersoon voor uw aanvraag?

De contactpersonen voor uw aanvraag zijn Arlette Thys, arlette.thys@cjism.vlaanderen.be, en Dries Van Den Broucke, dries.vandenbroucke@cjism.vlaanderen.be.

Waar vindt u meer informatie?

Het Reglement 2011 'Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed' vindt u op www.kunstenenerfgoed.be.

Gegevens van de aanvrager

1 Vul hieronder de gegevens van de aanvrager in.

naam van de organisatie Vlaamse Beiaardvereniging

eventuele roepnaam VBV

rechtspersoonlijkheid vzw

website www.beiaard.org

korte voorstelling van de aanvrager De Vlaamse Beiaardvereniging heeft tot doel de beiaardkunst in het algemeen en de Vlaamse beiaardkunst in het bijzonder te promoten. Zij legt een band tussen beiaardiers, student-beiaardiers en alle mogelijke instanties en personen die ijveren voor de beiaardkunst.

Concreet zet zij zich ondermeer in voor:

- de promotie van beiaardconcerten, o.a. via een concertkalender
- de dag van de beiaard, die jaarlijks doorgaat op de derde zondag van juni
- de uitgave van een driemaandelijks tijdschrift
- de uitgave en promotie van nieuwe beiaardmuziek
- de uitgave van een reeks CD's
- de bescherming van het beiaard- en klokkenpatrimonium
- verdediging van het statuut voor de beiaardier
- een actieve vertegenwoordiging in de Beiaard Wereldfederatie

2 Vul de correspondentiegegevens van de aanvrager in.

aanschrifttitel De heer Mevrouw

voor- en achternaam Carl Van Eyndhoven, voorzitter Vlaamse Beiaardvereniging

straat en nummer Allewaertstraat 9

postnummer en gemeente 2000 Antwerpen

telefoon- of gsm-nummer 0476-33 73 30

e-mailadres carl.v.e@skynet.be

Coördinator aanvraag voor Inventaris Vlaanderen:

Luc Rombouts

Goswin De Stassartstraat 12

2800 Mechelen

tel. 0475-69 60 69

e-mail luc.rombouts@telenet.be

Gegevens van de kandidatuur

Identificatie van het element van immaterieel cultureel erfgoed

3 Vul de naam van het element in.

De Vlaamse beiaardcultuur

- behoud en actualisering van de traditie van regelmatige bespelingen en concerten
- behoud en verhoging van het kwaliteitsniveau van de beiaardiers
- uitbreiding van het repertoire aan oorspronkelijke beiaardmuziek en kwalitatieve bewerkingen
- sensibilisering van het grote publiek voor de actuele waarde van deze unieke vorm van muziekbeoefening die in Vlaanderen is ontstaan
- ondersteuning van de inspanningen om documenten, partituren, archiefstukken e.d. te bewaren, te conserveren, te bestuderen en te ontsluiten
- stimulering van campanologisch onderzoek in verschillende wetenschappelijke disciplines

4 Vul eventueel andere namen in, als die beschikbaar zijn.

5 Identificeer de betrokken gemeenschappen, groepen of, als dat van toepassing is, individuen en hun locatie.

Organisaties die deze aanvraag ondersteunen:

- Resonant vzw (representatieve organisatie voor muzikaal erfgoed in Vlaanderen) – contact Anne Mees, directeur
- Koninklijke Beiaardschool “Jef Denyn” te Mechelen vzw – contact Koen Cosaert, directeur
- Faro, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw – contact Marc Jacobs, directeur
- Erfgoedcel Leuven – contact Tiny 't Seyen, coördinator erfgoedcommunicatie

Andere betrokken groepen, instellingen of individuen:

- lokale gemeentebesturen, kerkfabrieken of andere instellingen in Vlaanderen die een beiaard beheren
- lokale beiaardverenigingen, onder meer:
  - Beiaardcomité Mol
  - Beiaardcomité Peer
  - Brugse Klokkenspelvereniging
  - Campanae Lovanienses (Leuven)
  - Clocke Roeland (Gent)
  - Koninklijke Vereniging voor Toren & Beiaard “Jef Denyn” vzw (Mechelen)
  - Roeselaarse Klokkengilde vzw
  - Vrienden van de beiaard (Grimbergen)
  - Vrienden van de Hoogstraatse beiaard

- opleidingsinstututen:

- Koninklijke Beiaardschool “Jef Denyn” te Mechelen (met afdelingen in Halle, Leuven, Peer en Roeselare)
- Masteropleiding beiaard aan het Lemmensinstituut (KU Leuven associatie)
- opleidingen aan enkele gemeentelijke muziekaledemies (Deinze, Haaltert, Lier)

Musea:

- Klank van de stad Antwerpen – Museum Vleeshuis (beiaard- en klokkenafdeling)
- Beiaardafdeling van het Stedelijk Museum Busleyden te Mechelen (in renovatie)
- Nationaal Beiaard- en Natuurmuseum Asten (Nederland) (bevat een belangrijke verzameling Vlaams campanologisch erfgoed)
- Toren musea of –presentaties in Halle, Hasselt, Leuven (bibliotheek), Mol, Peer, Roeselare en Tienen

- Archieven:

- Stadsarchief Mechelen (archief van de Koninklijke Beiaardschool “Jef Denyn” in depot)
- Universiteitsarchief Leuven (verzameling 18de-eeuwse beiaardhandschriften)
- Documenten in diverse stedelijke archieven

- Aangestelde beiaardiers en vrijetijdsbeiaardiers

- Organisaties die op ad-hoc basis de beiaard in hun werking integreren (lokale gidsenbonden, Erfgoedcellen, lokale diensten cultuur en toerisme, culturele organisaties, studentenverenigingen...)

---

6 Vul de geografische locatie en de reikwijdte van het element in.

In Vlaanderen bevinden zich 65 handbespeelde beiaarden, verspreid over 54 steden en gemeenten. De stad Brussel telt 2 instrumenten. Al deze instrumenten staan voor een totaal van ca. 3000 klokken en een gewicht van ca. 600 ton.

46 gemeenten beschikken over een aangestelde beiaardier die instaat voor bespelingen, concerten en andere activiteiten. In Vlaanderen zijn ca. 46 aangestelde beiaardiers actief.

In bijlage vindt u een volledige lijst van de beiaarden in Vlaanderen en Brussel, met hun aantal klokken, gewicht, ouderdom, belangrijkste gieter en aangestelde beiaardiers. Daarnaast vindt u een overzicht van de aantallen van beiaarden wereldwijd. Vlaanderen bezit meer dan 10% van het wereldbestand aan beiaarden. Het overzicht toont aan dat Vlaanderen en Nederland verreweg de meest dichtbevolkte beiaardgebieden zijn ter wereld.

---

7 Kruis het domein aan waarin het element zich situeert.

- orale tradities en uitdrukkingen, inclusief taal als een vehikel van immaterieel cultureel erfgoed
- podiumkunsten
- sociale gewoonten, rituelen en feestelijke gebeurtenissen
- kennis en praktijken over de natuur en het universum
- traditionele ambachtelijke vaardigheden
- ander domein

Beschrijving van het element

8 Beschrijf het element van immaterieel cultureel erfgoed

Geschiedenis van het beiaardspel

De beiaardkunst is een muzikale traditie van Vlaamse origine. Ze is ongeveer 500 jaar geleden ontstaan toen men begon te musiceren op torenklokken door middel van stokkenklavieren. De oudste vermelding van een stokkenklavier is terug te vinden in het stadsarchief van Oudenaarde onder het jaar 1510. Nog in de 16de eeuw verspreidde het instrument zich over het volledige grondgebied van de Nederlanden en vanaf de 17de eeuw ontstond er een intense en hoogstaande beiaardcultuur. Veel steden hadden 5 tot 10 beiaarden, die meerdere malen per week werden bespeeld. Daarnaast ritmeerden complexe automatische speelwerken de tijd dag en nacht. Het instrument raakte echter nauwelijks bekend buiten zijn historische kerngebied, zodat klokkenmuziek een typisch en opvallend kenmerk werd van de steden in de Lage Landen. Na een periode van verval in de 19de eeuw, bloeide de beiaardcultuur vanuit Mechelen weer op in het begin van de 20ste eeuw en raakte deze muzikale traditie internationaal verspreid, met de Verenigde Staten van Amerika als belangrijkste groeigebied. Toch zien we vandaag nog steeds een verregeande concentratie van instrumenten in Vlaanderen en Nederland. Intussen is de beiaard als muzikaal massamedium opgevolgd door compactere elektronische media, van radio tot i-Pod, maar toch hebben de meeste

Vlaamse steden nog een beiaardier in dienst die door zijn wekelijkse bespelingen en zomeravondconcerten aan dit Vlaams erfgoed een eigentijdse invulling geeft.

Deeldomeinen van de beiaardkunst

De beiaardcultuur houdt meer in dan enkel maar de fysieke instrumenten: ze omvat de kunde van de beiaardiers, het wijzigende repertoire, de traditie van marktbespelingen en zomeravondconcerten, de formele en informele opleidingen, de rol van de beiaard als tolk van maatschappelijke gevoelens en evoluties, de plaats van de beiaard in de literatuur en in nationale ideologieën, de perceptie van het publiek, enz. De campanologie is de verzamelnaam voor de wetenschappelijke studie van klokken en beiaarden in al hun aspecten (musicologisch, historisch, natuurkundig enz.).

Problemen van de beiaard

De beiaardcultuur is vandaag niet acuut bedreigd. Toch wordt ze geconfronteerd met een aantal problemen:

- De beiaardcultuur wordt in Vlaanderen vandaag geschraagd door een groep van enkele honderden personen (professionals en vrijwilligers) en is weinig gekend bij het grote publiek. Dit ontbreken van een breed maatschappelijk draagvlak kan op termijn de dynamiek en het innovatievermogen van de beiaardcultuur aantasten. We zien dat in een aantal Nederlandse steden omwille van recente besparingsacties al beiaardiersfuncties zijn gereduceerd of stopgezet. Het spreekt vanzelf dat instrumenten die niet worden bespeeld en onderhouden, na een aantal jaren in verval geraken. In Vlaanderen wordt de grote meerderheid van de instrumenten bespeeld, maar hierachter schuilen grote verschillen: een aantal steden hebben een structurele beiaardwerking, met 1 tot 3 vaste bespelingen per week, maar op een aantal plaatsen beperkt het takenpakket van de beiaardier zich tot enkele bespelingen per jaar, bv. op de belangrijkste feestdagen. Bovendien is er nog ruimte voor een groter aantal instrumenten: een aantal kleinere gemeenten en woonwijken in grote steden bezitten over de gepaste sociale en akoestische condities om een dynamische beiaardwerking te ontplooien, maar vertonen vandaag niet de reflex om een instrument aan te kopen en te plaatsen. Het grote publiek associeert beiaardmuziek vaak met de esthetica van enkele generaties terug. Dat beeld komt niet overeen met het potentieel van het instrument en dient dus bijgesteld te worden door een gepaste inhoudelijk invulling en communicatie hierrond (zie verder).
- Ondanks de internationalisering van de beiaardkunst zien we dat het gebruik zich slechts schoorvoetend uitbreidt buiten de klassieke beiaardlanden België, Nederland en de Verenigde Staten. Wereldwijd bedraagt de populatie van beiaarden slechts 630 instrumenten, dus minder dan 1 per 10 miljoen inwoners (in Vlaanderen en Nederland is dat 1 per 100.000 inwoners). Er dienen dus actievere inspanningen te worden geleverd om deze Vlaamse bijdrage tot de muziekcultuur internationale erkenning en weerklank te geven.

Actuele waarde van de beiaardkunst

- Regelmatig weerkerende beiaardmuziek is een structureel element in de stad dat een vorm van orde schept. Daardoor verhoogt ze de identiteit van een stad en vormt ze een dynamische verbinding met haar verleden. De beiaardtraditie is een vorm van muzikaal erfgoed dat zich voortdurend actualiseert wanneer beiaardiers de muziek van onze tijd spelen. Een beiaard die verstandig wordt gebruikt is dus een verbindingselement tussen oud en nieuw.
- Beiaardmuziek leidt tot een collectieve beleving omdat ze hoorbaar is door iedereen in de omgeving, zonder onderscheid in ras, stand, inkomen, lifestyle of wat dan ook. Daarom is de beiaard een verbindend element in de samenleving van vandaag, die zichzelf graag opdeelt in kleine subsegmenten en doelgroepen. Bovendien versterkt de beiaard andere collectieve tradities of belevingen: een klokkenspel hangt vaak in een historisch gebouw en bevindt zich meestal aan een plein waar mensen elkaar ontmoeten; veel bespelingen vinden plaats tijdens de wekelijkse markt en op feestdagen enz.
- Het muziekinstrument beiaard leent zich uitstekend tot muziek van de meeste niet-westerse culturen. Een Vlaams muziekinstrument dat ook de muziek van de nieuwe Vlamingen speelt, vernieuwt zijn eigen betekenis. Bovendien helpt het Vlaanderen zich te profileren als een regio die enerzijds haar eigen erfgoed in ere houdt, en zich anderzijds openstelt voor andere culturen.

Bescherming van het element

9 Vermeld de huidige acties en de acties uit een recent verleden die genomen zijn om het element te borgen.

Instandhouding van de traditie van beiaardbespelingen:

- Jaarlijkse kalender zomerconcerten in Vlaanderen op website www.beiaard.org
  - Jaarlijkse uitgave van overzicht van zomerconcerten in West-Vlaanderen door het provinciebestuur van West-Vlaanderen
  - Advies vanwege de Vlaamse Beiaardvereniging naar gemeentebesturen met het oog op de selectieprocedure van nieuwe stadsbeiaardiers; advies rond invulling van de taken van een stadsbeiaardier
  - Sensibilisering vanwege de Vlaamse Beiaardvereniging naar gemeenten toe om nieuwe instrumenten te plaatsen
-

Promotie algemeen:

- 2010: activiteiten in het kader van 500 jaar beiaard (gecoördineerd door de Vlaamse Beiaardvereniging)
- 2010: boek *Zingend brons. 500 jaar beiaardmuziek in de Lage Landen en de Nieuwe Wereld* (auteur Luc Rombouts; uitgeverij Davidsfonds)
- 2011 CD Beiaardwerken van Jef Denyn (uitgevoerd door Jo Haazen/uitgeverij Davidsfonds)
- 2010: opname van een beiaardier in de rondreizende tentoonstelling *Schatten van/in mensen* (Alan Govenar, Erfgoedcel Leuven, Tapis Plein)
- Educatieve website www.beiaard.be

Inhoudelijke verdieping:

- 2010: Driedaags symposium "500 jaar beiaard" in Mechelen, georganiseerd door de Koninklijke Beiaardschool in samenwerking met de Vereniging voor Toren en Beiaard en de Oudheidkundige Kring van Mechelen

Uitbreiding van het repertoire:

- Sensibilisering door de Vlaamse Beiaardvereniging van componisten om voor nieuwe muziek voor beiaard te schrijven (een document met compositierichtlijnen staat op www.beiaard.org/componeren.html).
- Recurrente muziekgaven van de Vlaamse Beiaardvereniging
- 2011: Beiaardschool Mechelen : Opdracht aan Geert D'hollander tot het componeren van studies voor het beiaardonderwijs "*Ludus Modalis*" - *Ten Studies for the Intermediate Level*
- 2011 Beiaardschool Mechelen : Uitgave van *Carillon Book for Children I & II* door Elena Sadina (een primeur in het beiaardrepertoire)

Aanspreken van nieuwe doelgroepen:

- 2010: *Groot muziekdictee* op de beiaard van het Brugse belfort
- 2010: *Django Bells* (tournee op rijdende beiaard met muziek van Django Reinhardt, door Carl Van Eyndhoven)
- 2010 en 2011: Beiaardfestival voor de jeugd in Mechelen
- 2011: *Beiaardcantus* in Leuven met 3200 deelnemende studenten
- Permanent: programma *Beiaard for Kids* met mobiele beiaard door Liesbeth Janssens
- Permanent: programma *Rocky het Klokkie* met mobiele beiaard door Compagne Aardbeid- (Jan Verheyen)
- Permanent: *Fusion on Bells* (beiaardinitiatie van migranten met niet-westerse muziek door Luc Rombouts in Leuven)

Restauraties van instrumenten:

- 2004: stadsbeiaard van Lier
- 2010: stadsbeiaard van Brugge
- 2011: beiaard van Wingene

Nieuwe instrumenten:

- 2009: beiaard van het Groot Begijnhof in Leuven

Onderwijs:

- 2010: bredere doelgroepgerichte werking van van de Koninklijke Beiaardschool "Jef Denyn" te Mechelen (Masterclass; initiatie voor kinderen)

Onderzoek:

- Onderzoeksproject naar uitvoeringspraktijk 18de eeuwse beiaardiers (OPAK-project Lemmensinstituut 2006 -2008)
  - sinds 2008: CD-rom-reeks *Corpus Campanarum*, uitgegeven door de Vlaamse Beiaardvereniging (nr. 1: Beiaardboek van Dupont ; nr. 2: Muziekschrift van Hendrick Claes)
  - 2009: onderzoek naar privé-archieven van Vlaamse beiaardiers (Resonant vzw); sensibilisering om deze archieven onder te brengen in openbare archieven
  - 2010: Inventaris van melodieën uit de 18de-eeuwse beiaardhandschriften in de internationale databank RISM (Resonant vzw)
-

10 Vermeld de maatregelen die uiterlijk binnen een jaar voor de borging genomen zullen worden.

- de activiteiten onder punt 9 die als "recurrent" staan aangeduid
- Zomer 2011: kandidatuurstelling van Vlaanderen als gastregio voor het congres van de Beiaardwereldfederatie in 2014
- 17 september: erfgoed-studiedag VBV , KBS, Resonant in Mechelen
- September 2011 Start organisatie zevende editie van de "Internationale Beiaardwedstrijd Koningin Fabiola" 2013. Toekennen van de compositieopdracht voor het plichtwerk.
- 2012 restauratie stadsbeiaard Ieper
- 2012-13: restauratie stadsbeiaard Tienen
- Doctoraatsonderzoek: reconstructie van beiaardmuziek en -uitvoering in 17de eeuw in de Zuidelijke Nederlanden door Carl van Eyndhoven, K.U.Leuven

11 Vermeld de erkende cultureel-erfgoedorganisatie of -organisaties waarmee u zult samenwerken en beschrijf de manier waarop u met die organisaties zult samenwerken.

Het gaat hier om organisaties die erkend en/of gesubsidieerd worden op basis van het decreet op de Volkscultuur van 1998, het Archiefdecreet van 2002, het Erfgoeddecreet van 2004 of het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008, of om cultureel-erfgoedcellen van gemeenten, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden of de VGC waarmee de Vlaamse Gemeenschap een cultureel-erfgoedconvenant heeft gesloten.

Resonant vzw: verderzetting van de onderzoeksactiviteiten die in 2010 werden opgestart:

- inventarisatie van melodieën van oude beiaardhandschriften in de databank RISM
- onderzoek naar de privé-archieven van beiaardiers
- mogelijke verwante projecten

Faro:

- ondersteuning van het Unescodossier beiaard
- sensibilisering van andere erfgoedactoren om de beiaard te betrekken in hun activiteiten

Lokale Erfgoedcellen (o.m. Leuven)

- integratie van beiaardmuziek in de Erfgoeddag
- activiteiten rond de beiaard als levend erfgoed (bv. Fusion on Bells in Leuven)

Bijlagen

12 Geef, als dat van toepassing is, een lijst van de bijlagen die u bij uw aanvraag voegt.

Excelbestand met:

- overzicht van de beiaarden in Vlaanderen en Brussel
- overzicht van het aantal beiaarden wereldwijd

Ondertekening door de aanvrager

13 Vul de onderstaande verklaring in.

Ik verklaar dat alle gegevens in dit formulier en in het bijbehorende aanvraagdossier naar waarheid ingevuld zijn.

datum dag   maand   jaar

handtekening Luc Rombouts, namens de Vlaamse Beiaardvereniging vzw

Privacywaarborg

- 14 *Het agentschap Kunsten en Erfgoed, Arenbergstraat 9, 1000 Brussel, verwerkt de gegevens die u in dit formulier meedeelt, voor identificatiedoeleinden. Overeenkomstig de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens hebt u het recht om kennis te krijgen van uw gegevens in ons bestand en zo nodig de verbetering ervan aan te vragen.*

Voor meer informatie over de verwerking van uw gegevens kunt u het register bij de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer raadplegen.